

„Zotrúvanie na strane zdravého ekonomického úsudku znamená trvalé politické zatratenie.“

Yaël Ossowski

Obsah

Osem boháčov, ktorí obohatili všetkých

str. 1

Ekonómia vianočných darčiek

str. 2

INESS na tému: Investičné stimuly

str. 3

Viditeľná ruka politiky

str. 3

Európska spravodlivosť

str. 4

Nepodmienený príjem – revolúciu nečakajme

str. 6

Politika trhu práce zvyšuje nezamestnanosť

str. 7

Keď minimálna mzda dobehne ministra práce

str. 8

Mýty o primitívnom komunizme

str. 9

Jedna vyhratá bitka o vodu

str. 10

Hotovosť je opäť pod paľbou

str. 10

Editorial

Richard Ďurana

Stalo sa zvykom, že začiatkom každého roka (asi nie náhodou vždy počas stretnutia Svetového ekonomického fóra vo švajčiarskom Davose) zahltí médiá po celom svete **správa britskej organizácie Oxfam o nerovnomernosti rozdelenia bohatstva vo svete**. Titulky novín aj politici sa radi nechajú niesť vlnou emócií a volajú po vyššom zdanení bohatých. Sú ale tieto apely na mieste? Čo hovorí pohľad na metodológiu správy a aj možné dôsledky oných odporúčaní? A čo ak je to celé úplne inak? Na tieto otázky hľadáme odpoveď v článku *Osem boháčov, ktorí obohatili všetkých* na tejto strane.

Podobne je to aj s témou **základného nepodmieneného príjmu**. Vo Fínsku zavádzajú iníciačný experiment s niečím, čo je analógiou aj na Slovensku známeho návrhu odvodového bonusu. Viaceré médiá tento nápad prezentujú ako nástroj pomoci chudobnejším, opomínajú však jeho slabé stránky a riziká. Preto o nich píšeme v texte s názvom *Nepodmienený príjem – revolúciu nečakajme* na strane 6.

Jednou z najdôležitejších oblastí hospodárskej politiky je trh práce a **úsilie vládných politikov znižovanie miery nezamestnanosti**. Ako však vypovedá z názvu článku *Politika trhu práce zvyšuje nezamestnanosť*, ktorý nájdete na strane 7, **efekt môže byť iný ako úmysel**. Pre zamestnávanie môže byť totiž namiesto vymýšľania nových politik efektívnejšie nebrániť mu odvodmi a reguláciami. Alebo prepísať Zákoník práce, ktorý bol napísaný pre veľké nadnárodné firmy a negatívne najviac dopadá na malých zamestnávateľov. Alebo nezvyšovať minimálnu mzdu, ktorá predstavuje v chudobných regiónoch prekážku zamestnávania. Minimálnej mzde sa venujeme aj v článku *Keď minimálna mzda dobehne ministra práce*.

Prečítajte si, **ako najjednoduchšie vyhnúť zo Slovenska 25 000 opatrovateliek do Rakúska**, a ako sa nepripraviť na demograficky dané starnutie populácie.

Vyššie spomínané opatrenia by zlepšili podnikateľské prostredie a umožnili jednoduchšie zamestnávanie (hlavne nízkokvalifikovaných uchádzačov o zamestnanie a čerstvých absolventov). **Problémom pre politika je, že pozvoľné plošné (a udržateľnejšie) zlepšenie mu neprinesie okamžité politické body, pretože tu nie je kde strihať pred kamerami pásy novopostavených fabrík.**

Preto radšej rozdávať stimuly. Z peňazí všetkých ostatných podnikateľov favorizujú vybrané firmy. V rokoch 2002 - 2016 sa udelilo 176 investičných stimulov 148 subjektom v celkovej hodnote takmer 1,65 miliardy eur. Tieto projekty mali vytvoriť 54 407 pracovných miest. Priemerný náklad na 1 prisľúbené pracovné miesto

bol viac ako 30 000 eur. Tieto a ďalšie zaujímavé zistenia nájdete v našom januárovom **INESS na tému s názvom Investičné stimuly**.

Na záver vám chcem vašu pozornosť upriamiť na trochu oddychovejšie, ale stále zaujímavoeconomické čítanie. Vianoce boli síce už pred mesiacom a väčšina z nás už za tento čas stihla vytesniť **naháňačky za darčekom pod stromček**, môžeme si ich ale pripomenúť, aby sme o rok nerobili pri nákupe darčiek tie isté chyby. Prečítajte si článok *Ekonómia vianočných darčiek* a dajte nám vedieť, čo si o ňom myslíte.

Prajem vám inšpiratívne čítanie,

Richard Ďurana

Osem boháčov, ktorí obohatili všetkých

Martin Vlachynský

Britský Oxfam vydal už tradičnú správu o nerovnosti vo svete. Ak by ste sa chceli následne vyhnúť mediálnym titulkom o tom, ako 8 boháčov vlastní toľko majetku, čo polovica planéty, museli by ste aspoň na týždeň ujsť do lesa.

Krv každého bojovníka za spravodlivosť musela zovrieť. Do rúk sa chytili fakle a vidly, alebo aspoň sa začali písať statusy o tom, ako preusporiadať

svet. Veď títo boháči ten majetok za celý svoj život ani len nedokážu minúť, ako napísal istý slovenský poslanec, a dodal, že títo boháči nič prospešné pre ľudí nevytvorili. Ako vrchol paradoxu to napísal na stenu sociálnej siete, ktorú vytvoril jeden z tých boháčov, na počítači s operačným systémom, ktorý vytvoril druhý.

Pritom to v skutočnosti bola správa plná pozitív.

Najväčším pozitívom bolo, že sa v zozname nenachádza ani jeden diktátor, ktorý by svoj majetok získal pľundrovaním svojich subjektov. Ďalšou skvelou správou je, že ani jeden (!) z osmičky najbohatších svoje impérium nezdedil (pozdravujeme pána Pikettyho). Buffet mal otca kongresmana, ostatní pochádzali maximálne z vyššej strednej triedy. Druhý najbohatší človek planéty, Amancio Ortega, je syn španielskeho železničného robotníka. Viacerí sú prvou, či druhou generáciou potomkov imigrantov.

Prehliadka žralokov z Wall Street, ktorí svoj majetok vybudovali počas divokých večierok s centrálnymi bankármi a regulátormi? Opäť mimo – len dvaja sú finančníci. Buffet však prvé daňové priznanie podal ako 14-ročný, keď obiehal susedov na bicykli a predával im drobnosti. Bloomberg zarobil skôr na burzových informačných systémoch, ako na investovaní (na ktorom nie je samozrejme nič zlé).

Ostatní? Facebook, Microsoft, Oracle, Amazon... Každý, kto nežije v dutom pri uprostred Aljašky, si musel všimnúť, akým zásadným spôsobom produkty týchto firiem

obohatili v posledných desaťročiach svet, v ktorom žijeme. A často krát to boli práve tí najchudobnejší, ktorí z komunikačnej a IT revolúcie vyťažili najviac. Spomeňte si na to, keď sa vám nabadúce ozve helpdesk v Bangalore.

Chýba Gatesových 75 miliárd dolárov niekomu? Ukradol ich snáď Afričanom, či obyvateľom Bangladéša? Nie. Majetkové hodnoty nepadajú z neba (fakt, ktorý majú mnohí problém pochopiť), ale musia byť vytvorené. Gates, či Zuckerberg sú bohatí, pretože to bohatstvo vytvorili – v podobe superúspešného produktu. Ich bohatstvo

nijako neblokuje ostatných obyvateľov planéty v raste, práve naopak, dali im k tomu rastu ďalšie nástroje.

Ich majetok nemá formu obrovského trezoru plného zlatých mincí ako v Káčerove (ďalšia obľúbená predstava), ale formu podielov vo firmách. Čo by sa stalo, keby Bill Gates v záchvate filantropie každému obyvateľovi Bangladéša venoval tri akcie Microsoftu? Asi tušíte, že nič moc. A čo by spravili obyvatelia Kene s akciami Amazonu, ktorý nevypláca dividendy (podieľ na zisku)?

Posledný pokus: čo keby týchto osem boháčov všetky svoje aktíva rozpredalo (426 miliárd dolárov) a rozдали tieto peniaze desatine ľudstva, ktorá žije z menej ako 2 dolárov na deň? Táto desatina ľudstva by mala nie 2, ale 4 doláre na deň. Jeden rok. Aj to len teoreticky, keďže na svete nie je nikto a nič, kto by na fleku kúpil majetok za pol bilióna. Na ďalší rok by už neboli ani peniaze, ani boháči.

Generovanie bohatstva je dlhodobý proces, prerozdelenie jednorazový. Prosperita sa dá dosiahnuť len jedným z týchto spôsobov.

HN, 23.1.2017

Ekonómia vianočných darčiekov

Róbert Chovanculiak

Asi nie je potrebné pripomínať, že ekonómia sa často nezhodnú. Ošúchaný vtíp hovorí, že ak sa spýtate na názor troch ekonómov, dajú vám štyri odpovede. Táto nezhoda panuje aj v prípade čistej teórie vianočných darčiekov. V zásade existujú dva prúdy: ponukoví a dopytoví ekonómia.

Ponukoví ekonómia sa pri analýze dávania darčiekov zameriavajú na ponuku – toho kto dáva. Ak František kúpi svojej žene na Vianoce sveter za 35 eur, tak František demonštruje svoje preferencie, že hodnotí darček (sveter) na viac ako 35 eur. Teda v spoločnosti vznikla nová hodnota – sveter sa presunul z obchodu (ktorý ho hodnotí na menej ako 35 eur) k Františkovi (ktorý ho hodnotí na viac ako 35 eur). Podľa tejto vetvy ekonomického myslenia sú Vianoce blahobyť zvyšujúce orgie. Milióny darčiekov sa presúvajú z rúk obchodníkov do rúk „Františkov“.

Dopytoví ekonómia však nesúhlasia a príbeh posúvajú ešte o krok ďalej. Darček totižto neskončí u Františka, ale u jeho ženy. Čo si ona myslí o novom svetre? Kúpila by si ho aj ona, keby mala 35 eur? Možno áno. Pravdepodobne však nie. František totižto čelí informačnému problému – obdobnému ako centrálni plánovači v socializme – ako alokovať zdroje v spoločnosti (v rodine), keď dôkladne nepoznáme preferencie a hodnotenia ľudí (členov rodiny).

Podľa týchto ekonómov tak Vianoce nie sú sviatky pokoja a radosti, ale masová strata z neefektivity – ekonomický termín pre plytvanie. V spoločnosti v tomto období nevzniká nový blahobyť, ale skôr zaniká. Presúva sa z rúk obchodníkov do rúk obdarovaných, ktorí s nimi nie sú až tak spokojní.

Ekonóm Waldfogel sa pokúsil kvantifikovať spomínanú stratu z neefektivity. Podľa jeho výskumu, ak priemerný František zaplatil za darček 50 eur, tak si ho jeho žena vážila na 40 eur (Waldfogel hovorí o neefektivitě od 10% do 33%). Pri 100 miliardách dolárov, ktoré minú obyvatelia USA na darčeky to predstavuje stratu z neefektivity okolo 20 miliárd dolárov.

Podľa dopyťákov však existuje len jeden efektívny darček: hotovosť. Ak dá František svojej žene 35 eur namiesto svetra, tak tá ich minie tak, ako najlepšie vie a v spoločnosti sa presunú vzácne statky z ich menej hodnotného použitia do viac hodnotného (tzv. pareto optimálne zlepšenie). Problém s týmto záverom je, že ani samotní dopyťáci ho nemajú guráž aplikovať do svojho života. Cítia, že aj napriek ich vodotesnej argumentácii tu niečo nesedí. Rituál dávania darčiekov je silnejší ako PhD. v ekonómii. Existujú však ekonómia, ktorí dokázali aj z tejto pasce vykorčuľovať.

Dávanie darčeku žene podľa nich nemusí

byť čisto o jeho hodnote pre ženu, ale o hodnote signálu, ktorý darček a samotné darovanie vysiela. Problémom partnerského života je, že láska voči niekomu je súkromná informácia. Nikdy si nemôžete byť istí, že ten druhý vás naozaj ľúbi, ani keď vám to povie. Reči sú totižto lacné. Čo lacné nie je, je nákladný signál – v podobe kúpi vhodného darčeka. Musíte totižto obetovať to najvzácnejšie čo máte: čas a pozornosť. Snáď nikto nepochybuje o tom, že vybrať ten správny sveter pre ženu je skutočne komplexná úloha vyžadujúca vysoké úsilie. Na rozdiel od hotovosti. Ak chcete vybrať dobrý darček, musíte sa o predmetnú osobu skutočne dlhodobo zaujímať, venovať jej čas a myslieť na ňu – inými slovami ľúbiť.

Toto vysvetlenie celkom dobre vysvetľuje, prečo kupovanie správnych darčiekov je taká dôležitá úloha vo vzťahu mladých a čerstvo zalúbených párov (kde je vysoká informačná asymetria – „naozaj ma ľúbi?“). A prečo sa kupovanie

darčkov tak zjednoduší v staršom veku (stačí pár ponožiek), kedy je už dvojica spolu dlhé roky a svoju lásku si už dokázali. Tak isto nemusíte dokazovať lásku svojim starším deťom, ktoré často nemajú problém aj s darčekom vo forme hotovosti (aspoň autor nemal). Aj tejto teórii treba ešte trochu obrúsiť hrany. Predstavte si muža, ktorý celý rok sleduje ženu a snaží sa prísť na to, čo naozaj potrebuje. Hľadá odpoveď na otázku: „Čo by si kúpila, keby mala navyše niekoľko stovák eur“. Pár týždňov pred sviatkami muž vyhodnotí svoj zoznam

a medzi najdôležitejšie priority sa dostali: nové zimné pneumatiky a sušička bielizne. Muž si totižto všimol ošúchaný dezén a hodiny strávene vešaním bielizne. Aj napriek tomu, že tieto darčeky boli výsledkom (treba povedať úspešnej) snahy zistiť, čo žena naozaj potrebuje, žena pravdepodobne nebude sršať nadšením.

Niektorí ekonómovia tak prišli s predstavou, že správny darček je niečo, čo obdarovaný chce, ale sám by si to nikdy nekúpil. Určite poznáte ten pocit. Aj by ste chceli vlastniť zberateľskú kolekciu 20 kníh ekonóma

Jamesa Buchanana, ale sami si ju nikdy nekúpate. Ak Vám ju však žena náhodou kúpi na Vianoce, od radosti nezaspíte. Často chceme veci, ktoré nechceme (kúpiť). Máme v sebe viacerých „ja“. Minimálne racionálne a emocionálne „ja“. Vhodne vybraný darček smeruje skôr na to druhé „ja“. Ženu tak namiesto sušičky možno poteší kabelka, okolo ktorej ste náhodou prešli niekoľko krát v nákupnom centre. Vaša úloha je si to všimnúť.

Blog Denníka N, 21.12.2016

Porovnanie

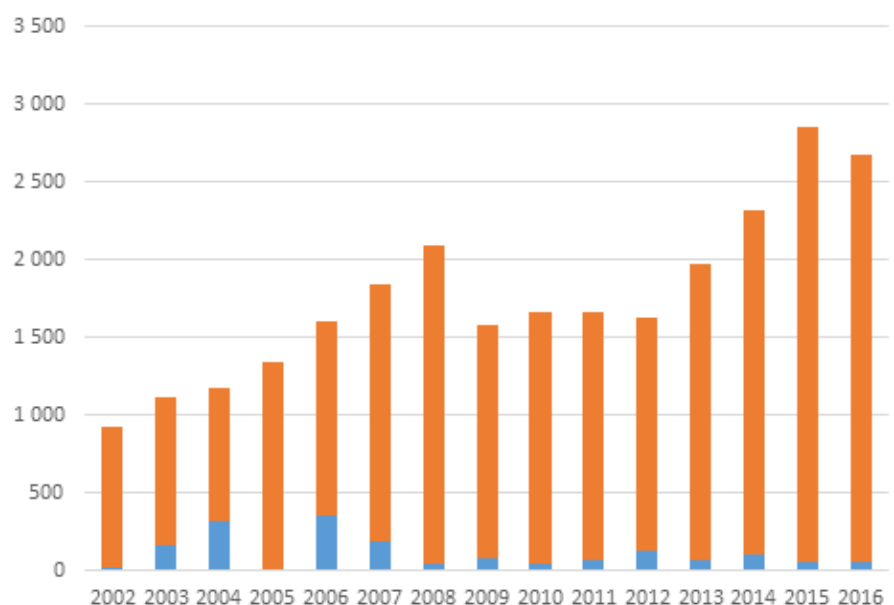
Investičné stimuly

Investičné stimuly majú alternatívne náklady, ktorými sú neuskutočnené investície iných subjektov. Ich intenzitu môžeme ilustrovať napríklad podielom objemu schválených stimulov k výberu dane z príjmu právnických osôb v danom roku.

Porovnali sme tieto dve čísla v období 2002-2016. V rokoch 2004 a 2006 sa na stimuly schválili prostriedky prekračujúce 20% výberu DPPO. V posledných rokoch sa stimuly pohybujú na úrovni 2-4% výberu DPPO.

PODIEL STIMULOV NA VYBRANEJ DPPO

(modrý stĺpec, v miliónoch €)

INESS na tému: Investičné stimuly

V prvom tohtoročnom čísle INESS na tému (INT) analyzujeme investičné stimuly udelené v rokoch 2002 - 2016.

Za toto obdobie sa udelilo 176 investičných stimulov 148 subjektom v celkovej hodnote takmer 1,65 miliardy eur. Tieto projekty mali vytvoriť 54 407 pracovných miest. Priemerný náklad na 1 prisľúbené pracovné miesto bol viac ako 30 000 eur.

INT Investičné stimuly si môžete ako pdf [stiahnuť zdarma](#) na stránke iness.sk v sekcii publikácie.

Viditeľná ruka politiky

Martin Vlachynský

Ťažko vo svete nájsť miesto, kde by sieťové odvetvie fungovalo bez cenových regulácií.

Štandardná ekonomická teória hovorí, že prirodzený monopol (teda firma, ktorá funguje v odvetví, kde vstupu konkurencie

bránia extrémne vysoké vstupné náklady, napríklad výstavba alternatívneho elektrického vedenia) vďaka svojmu postaveniu odčerpáva časť spotrebiteľského prebytku vo svoj prospech. Ľudovo povedané, ponúka služby za vyššie ceny, než

by ich ponúkal, ak by mal konkurentov.

Väčšina ekonómov následne odporúča korigovať tento stav verejným regulátorom. Jeho úlohou je monopolistovi nejakým spôsobom určiť širšie či užšie cenové

mantinely, napríklad podľa nákladov plus nejakého dovoleného zisku, a tým spotrebiteľovi vrátiť časť prebytku. Ako v mnohých iných prípadoch prenesenia ekonomickej teórie do praxe, aj tu s odsekutím jednej dračej hlavy okamžite narastajú ďalšie.

Hneď na začiatku je problém s kvantifikovaním termínov ako spotrebiteľský prebytok, či primeraný zisk. Potrebný „zárok“ regulátora sa síce viac alebo menej modeluje sofistikovane (podľa úrovne balkánskosti verejnej správy v danej krajine), no je to taký argument v kruhu. Vychádza sa pri ňom z predpokladu, ako by to vyzeralo, keby bol trh, ktorý musíme regulovať, lebo v ňom trh nie je trh, keďže nemôže. Do toho sa k ekonomickým kategóriám pripletú aj morálne a etické („primeraný“, „nadmerný“,...) a to nás premosť k druhej skupine problémov. Konkrétne k tomu, že regulačné reči sa vedú, ale politický chlieb sa je.

Sieťové odvetvia sú veľké, najmä tie energetické – plynárenstvo, elektrina, dodávky tepla. V slovenských pomeroch sa nich točia miliardy eur, tisíce zákazok a dotýkajú sa peňažníkov prakticky všetkých voličov v krajine. Korisť ako vyšitá. Najpriamočiarejší spôsob získania politických bodov je tlačiť koncové ceny čo najviac dole, najmä pre domácnosti. Pre príklad nemusíme chodiť ďaleko. Nie náhodou sa pri nedávnom presune plynárni z rúk pôvodných francúzsko-nemeckých investorov k EPH ocitla SPP (matka) bez väčšieho odporu (a možno dokonca s radosťou) nového investora kompletne v rukách štátu. Už roky sa totiž povára, že dodávky domácnostiam generujú SPP stratu. Naisto to vedia len zasvätení, keďže vo výkazoch sa čísla na domácnosti a firmy nedelia, hoci verejný záujem o tieto údaje je veľký. Nebolo by to žiadne prekvapenie, nakoniec sám premiér Fico po prevzatí SPP vyhlásil „Ľudia sa nemusia obávať, že by došlo k zvyšovaniu cien plynu.“ Netreba byť Rockefeller, aby človek chápal, aké dopady na firmu bude mať dlhodobé generovanie straty, či nedostatočného zisku v jednom segmente prenášanie nákladov na zvyšok trhu (firemných odberateľov) a budovanie

skrytého investičného dlhu. Že to nie je žiadna sranda dokázalo pred pár rokmi Španielsko, kde sa práve v najnevhodnejšej chvíli hlboké ekonomickej recesie odkryl v energetickom sektore akumulovaný skrytý dlh asi 20 miliárd eur.

Dá sa spraviť aj opačný trik – tlačiť ceny hore. Samozrejme pokiaľ možno niekde vysoko v reťazci, aby prenos na peňaženku voliča bol spomalený a kamuflovaný. Európske združenie prevádzkovateľov prenosových sietí pravidelne vyhodnocuje výšku slovenských prenosových poplatkov (prenos elektriny vo vysokonapäťovej sieti) ako jednu z najvyšších v Európe. Zároveň utešene rástli dividendy platené štátnym prevádzkovateľom prenosovej sústavy SEPS štátu – z 10 miliónov v roku 2011 až po 68 miliónov v roku 2014 a 66 miliónov v roku 2015 (hoci rozpočtovaných na tento predvolebný rok bolo len 15 miliónov). Regulátor tu dovolil generovať vcelku šťavnatý zisk.

Niekedy sa to ale podarí vcelku prekombinovať. Vezmime si takú podporu obnoviteľných zdrojov. Pôvodné nastavenie podpory z prelomu desaťročí bolo neuveriteľne štedré, garantované výkupné ceny až desaťnásobne prekročovali trhové ceny elektriny. V správnej dobe sa na správnom mieste ocitli viaceré „známe mená“ a slušne zarobili. Prejavilo sa to v koncových cenách elektriny, ktoré napriek klesajúcim cenám komodity veselo stúpali. Až tak, že to začalo byť vláde/regulátorovi nepríjemné a tak sa v roku 2014 pomerne nečakane zjavila vyhláška s tzv. G-komponentom, teda novým poplatkom pre výrobcov elektriny. Ten dopadol najmä na výrobcov z OZE, teraz už patriacich k druhej generácii investorov, keďže tí prví v mnohých prípadoch včas biznis opustili. G-komponent bol výrobcami úspešne napadnutý na ústavnom súde a momentálne je zamotaný v kľbku právnych nejasností. V roku 2014 zároveň regulátor šikovne, a hlavne nenápadne zmenil pár slov vo vyhláške. Zhruba tretina poberateľov podpory z radov OZE nebola dostatočne v strehu a na jeden rok prišla o celú podporu. Mnohí z nich sa dostali do vážnych finančných problémov (vrátane poľnohospodárskych

družstiev, ktoré sa popúšťali do bioplynových dobrodružstiev). Pomohlo to však (opäť v dôležitom roku 2015) spomaliť rast koncových cien elektriny pre spotrebiteľov-voličov.

Nie vždy je regulácia bolesťou pre regulované firmy. Ekonomia pozná pojem „regulatory capture“, teda akési „únos regulácie“. Je to situácia, keď regulovaná firma/sektor otočí reguláciu vo svoj prospech. Na Slovensku máme pekný príklad, ktorým je zákaz odpájať sa od centrálného zásobovania teplom (vybudovaním vlastnej kotolne). Teplárne tak majú svojich zákazníkov istých a nemusia sa toľko trápiť súbojom o nich. To, že v prospech spotrebiteľov nie je ani podpora výroby dymu v Novákoch, sa v uplynulých týždňoch takisto napísal ne jeden článok.

Šéf ÚRSO vo svojich vyjadreniach veľmi rád hovorí o „následkoch uctievania falošného náboženstva zvaného neviditeľná ruka trhu, ktorá všetko vyrieši.“ V riadkoch vyššie som načrtol niekoľko následkov veľmi viditeľnej ruky politiky. Čo s tým?

Po prvé, treba prestať regulovať to, čo nemá žiaden dôvod. Tým narážam na reguláciu dodávateľských cien, teda komodity. Na rozdiel od distribúcie (teda akejsi „dopravy“ elektriny a plynu) je v oblasti dodávky zhruba 20 konkurujúcich si firiem, z ktorých si môžu všetci spotrebiteľia vyberať. Moc to nerobia, pretože nemajú príliš dôvodov. Vďaka regulácii musia tvoriť takmer identické produkty.

Po druhé, stransparentniť fungovanie ÚRSO, spraviť z energetických firiem, ale aj spotrebiteľov rovnocenných partnerov pri tvorbe regulačnej politiky a zrušiť stav, keď je predseda úradu a predseda Regulačnej rady (ktorá je odvolacím orgánom pre rozhodnutia ÚRSO) jeden a ten istý človek.

Po tretie, oddeliť politiku od energetiky aspoň fiškálne. Sociálna (podpora uhlia) a environmentálna (podpora OZE) politika by sa mali financovať z rozpočtu, ktorý majú politici k dispozícii a nie ukrývať do cien elektriny. Žiaden zázrak sa tým nestane, ale boli by to kroky správnym smerom.

iness.sk, 19.1.2017

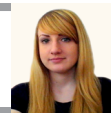
Európska spravodlivosť

Monika Olejárová

Najväčšou daňovou kauzou roka boli írske daňové úľavy pre firmu Apple, ktoré Európska únia označila za nelegálne. Obvinila írsku vládu, že poskytnutím nízkych daňových sadzieb firme umožnili čerpať výrazné konkurenčné výhody oproti iným firmám. Hoci sa EÚ javí ako spravodlivý arbiter, prípady z minulosti dokazujú, že aj samotná EÚ sa v oblasti súťažného práva dostala do problémov.

EÚ sa formálne snaží o zabezpečenie spravodlivého a slobodného obchodovania, v praxi však vytvára široký systém podpory pre vybraných šťastlivcov, ktorý sa snaží obhájiť rôznymi výnimkami a národnými záujmami. Tomu nasvedčuje aj spor o dotovanie Airbusu, ktorý sa riešil na pôde WTO a v ktorom sa rozhodlo, že štáty EÚ neoprávnene dotovali Airbus. Dotácie vo WTO sú dovolené, avšak je zakázané ich

smerovať špecificky jednému podniku alebo odvetviu. Kapitálové vklady francúzskej vlády, špecifické investície do infraštruktúry a iné formy podpory viedli k záveru panela, že Airbus by bez dotácií nemohol uviesť vybrané modely lietadiel na trh. Aj napriek výzve orgánu pre riešenie sporov, EÚ „nedokázala prijať vhodné opatrenia na odstránenie nepriaznivých účinkov dotácie“ a nezrušila poskytovanie dotácií, ktoré narušili spravodlivú hospodársku súťaž.

Aj na pôde Európskeho súdneho dvora sú dotácie témou. Súkromná letecká spoločnosť Flynikl podala v roku 2009 žalobu na ESD, kvôli subvencii poskytnutej rakúskou vládou konkurenčnej Austrian Airlines, ktorá mala finančné problémy. Flynikl argumentovala, že dotácia vo výške 500 miliónov EUR deformuje konkurenčné prostredie v EÚ a poskytuje neoprávnenú výhodu krachujúcej spoločnosti. Avšak aj

v tomto prípade ťahal súkromný dopravca za kratší koniec a „hájenie národného záujmu“ malo vyššiu váhu ako zachovanie spravodlivej trhovej súťaže. Princíp národného záujmu však neplatí pre Írsko a firmu Apple, ktorá by mala doplatiť dane vo výške 13 miliárd EUR.

Európska únia reguluje v rámci svojej politiky hospodárskej súťaže aj zneužívanie dominantného postavenia firmy na trhu. V roku 2015 takto Európska komisia obvinila spoločnosť Google, že vo výsledkoch internetového vyhľadávania zvýhodňuje svoje produkty, takto zneužíva svoju dominanciu na trhu a ochudobňuje spotrebiteľov o iné produkty. V prípade Googlu je paradoxné hovoriť o tom, že by firma znevýhodňovala spotrebiteľov, obmedzovala ponuku produktov, či obmedzovala konkurenciu na trhu. Práve naopak. Ak sa pozrieme na nedávne

aktivity spoločnosti Google – vynálezy ako samo-riadiace auto, kontaktné šošovky, Google loon, hodinky, ako aj neúspechy spoločnosti - nájdeme v ňom skôr vlastnosti inovatívneho konkurenta, ktorý sa snaží obstáť na trhu, ako lenivej spoločnosti, ktorá ťaží zo svojho dominantného postavenia na úkor spotrebiteľov. Trestanie inovatívnych spoločností nevedie k nastoleniu spravodlivej hospodárskej súťaže.

EÚ deklaruje snahu vytvorenia podnikateľského prostredia, v ktorom môžu firmy rovnocenne a spravodlivo súťažiť. Avšak v prostredí, kde štát vyberá porazených a víťazov, je spravodlivosť subjektívna záležitosť a rovnosť šancí len ťažko aplikovateľná.

iness.sk, 21.12.2016

Cena štátu

Nový rozpočet

Tento rok vláda vyberie o dve miliardy eur viac, ako si pred dvoma rokmi naplánovala, no verejný deficit bude vyšší oproti pôvodnému plánu. A to rovno o jednu miliardu. Plán bol totižto vyrovnaný rozpočet. To znamená len jedno – vláda premieňa veľkú časť neočakávaných príjmov na výdavky.

Celkovo tento rok vláda plánuje minúť o skoro 3 miliardy viac ako bolo naplánované minúť za minulý rok 2016. V ktorých oblastiach sa môžeme tešiť na kvalitnejšie služby? Veľká časť tohto balíka pôjde na zvyšovanie miezd vo verejnom sektore a to až 500 mil. eur. Na splácanie úrokov z dlhu pôjde o 120 mil. viac ako minulý rok a rovnako viac nás bude stáť aj spolufinancovanie projektov z EÚ – o 136 mil. eur. Pritom však zároveň poklesne medziročne plánovaný transfer do Sociálnej poisťovne o 133,9 mil. eur a odvod do rozpočtu EÚ o viac ako 50 mil. eur.

Pozrime sa ale teraz podrobnejšie na jednotlivé ministerstvá. V prípade ministerstva práce medziročne poklesnú všetky výdavky na sociálnu inklúziu (t.j. sociálne dávky, podpora a poistenie) o asi

15 mil. eur. Napr. pomoc v hmotnej núdzi poklesne až o 50 mil. eur. Vzrastú však zdroje venované na politiku zamestnanosti a to až o viac ako 90 mil. eur. Väčšina týchto peňazí však pôjde z rozpočtu EÚ.

Na ministerstve dopravy pôjde na cestnú a železničnú infraštruktúru o 130 mil. eur viac. Rovnako skoro o 190 mil. eur viac pôjde do Štátneho fondu rozvoja bývania, ktorého rozpočet na rok 2017 tak dosiahol 348 mil. eur. Medziročne si tak polepšil o 115 %.

V školstve narástli medziročne plánované výdavky o viac ako 200 mil. eur. Z toho 70 mil. eur ide na zvýšenie platov učiteľov, skoro 50 mil. eur na šport (tzv. štadióny), o viac ako 40 mil. eur na projekty EÚ a ich spolufinancovanie a na záver o 25 mil. eur viac na vedu a výskum.

Do ministerstva zdravotníctva pôjde o 120 mil. eur menej ako sa plánovalo rok dozadu. Pričom tieto zdroje budú „ušetrené“ predovšetkým na poistení platenom štátom za študentov, dôchodcov, či nezamestnaných. Ministerstvo však zároveň plánuje navýšiť zdroje na investície o 70 mil. eur.

Veľký nárast prostriedkov zaznamená

ministerstvo životného prostredia, kde vzrastie rozpočet až o 350 mil. eur. Väčšina z týchto zdrojov pôjde z fondov EÚ a pôjdu na vodné a nízkouhlíkové hospodárstvo. O 100 mil. eur viac pôjde viac na obranu a armádu. Mierny nárast zdrojov nastane aj u ministerstva financií, kde pôjdu skoro dvojnásobné zdroje na Informačné technológie (80 mil. eur).

V hodnote 50 mil. eur sa bude investovať a zvyšovať rozpočet aj na ministerstve spravodlivosti – predovšetkým vo väzenskom systéme a v súdnictve. Na ministerstve hospodárstva sa plánuje ušetriť skoro 50 mil. eur neopakovaním plynových vratiek, tieto peniaze sa však minú na dotácie vo výskume a inováciách. Ministerstvu hospodárstva sa tak rozpočet nemení. A na záver ministerstvo kultúry minie skoro o 30 mil. eur viac a to predovšetkým na inštitucionálnu podporu jeho rozpočtových a príspevkových organizácií. To je medziročný nárast o 30%. O viac ako polovicu rozpočtu si polepší aj dotačný systém MK SR. Dostane 16 mil. eur.

www.cenastatu.sk

Výdavky štátu

Ministerstvo kultúry

V rozpočte na rok 2017 si naplánovalo ministerstvo kultúry, že zvýši výdavky na inštitucionálnu podporu organizácií rezortu a na dotačný systém. Na prvú kapitolu pôjde tento rok o skoro 30 mil. eur viac ako šlo minulý rok (navýšenie o 30 %) a na dotačný systém pôjde o 6 mil. eur viac (navýšenie o 60 %).

V rámci inštitucionálnej podpory štátnych organizácií rezortu sa podporujú rozpočtové

a príspevkové organizácie ministerstva, ich kultúrne aktivity a podobné aktivity v zahraničí. Navýšené finančné prostriedky majú ísť konkrétne na zabezpečenie finančnej a inštitucionálnej udržateľnosti národných projektov po skončení ich financovania z eurofondov, celoplošné zvýšenie finančného ohodnotenia zamestnancov rezortu kultúry a dokončenie rekonštrukcie a modernizácie Slovenskej národnej galérie.

Ak sa pozrieme na jednotlivé rozpočtové a príspevkové organizácie, tak si relatívne najviac polepšili Slovenský filmový ústav (z 1,1 mil. eur na 2,3 mil. eur), spomínaná Slovenská národná galéria (z 2,7 mil. eur na 15,7 mil. eur, pričom na rok 2018 je

naplánovaný rozpočet až na úrovni 30 mil. eur) a Národné osvetové centrum (z 1,5 mil. eur na 5 mil. eur). Pričom všetky prostriedky pôjdu zo štátneho rozpočtu a nič z európskych peňazí.

V rámci dotačného systému pôjde v roku

2017 väčšina zdrojov z navýšenia na projekt „Obnovme si svoj dom“ v rámci ktorého sú obnovované kultúrne pamiatky a zvyšná časť finančných prostriedkov sa rozpočtuje na podporu kultúry marginalizovaných a znevýhodnených skupín obyvateľstva.

INESS a 2% v tomto roku

UPOZORNENIE: V roku 2017 sa INESS kvôli procesnej chybe nemôže priamo uchádzať o 2% podiel z vašej zaplatenej dane za rok 2016. **Vďaka partnerstvu s Komunitnou nadáciou Bratislava (KNB) naše vzdelávacie aktivity môžete svojimi 2% podporiť cez KNB.**

Dôležité je, aby ste NÁM poslali na adresu iness@iness.sk scan časti daňového priznania, kde je uvedený adresát vašich 2% a tiež vaše meno.

Za vašu podporu vám vopred ďakujeme a budeme vás o využití vašich 2% informovať.

Údaje potrebné na poukázanie 2%:

Obchodné meno (Názov): Komunitná nadácia Bratislava

Právna forma: Nadácia

IČO/SID: 31806147

Sídlo: Partizánska 2, 81103 Bratislava

2%

INESS

Komunitná nadácia Bratislava
plníme prania darcov

Nepodmienený príjem – revolúciu nečakajme

Martin Vlachynský

Fínsko experimentuje. 2000 nezamestnaným bude vyplácať dva roky nepodmienenú dávku 560 eur. Diskusia o nepodmienenom dostala novú dávku paliva. Fínsky pokus nie je nič revolučné. Vzhľadom k vysokej cenovej hladine nie je Fín s 560 eurami o moc bohatší, ako Slovák so štandardnou sociálnou dávkou 180 eur (hmotná núdza, príspevok na bývanie a aktivačný príspevok). Dávka predstavuje zhruba polovicu bežnej minimálnej mzdy. Navyše aj slovenská dávka je čiastočne „nepodmienená“ - nezamestnaní ju (postupne znižovanú) dostávajú aj rok po

nájdení si zamestnanie.

To nič nemení na závažnosti témy. Veď len pred pár mesiacmi zase Švajčiari (pomerne jednoznačne) odmietli návrh na oveľa vyšší nepodmienený príjem. Dajme teraz bokom marxistické argumenty o „platovom otroctve“, ktorých logika pri zúfalom nedostatku ekonomického myslenia nakoniec končí ukrajinskými, čínskymi, či kórejskými hladomormi. Spektrum zástancov nepodmieneného príjmu je oveľa širšie. Nájdeme tam aj jednu z ikon voľného trhu Milтона Friedmana, súčasníka Michaela Mungera, a flirtujú s

ním aj ekonomický inštitút CATO, či britský Adam Smith Institute. Nakoniec, aj odvodový bonus Richarda Sulíka je s prízvukom oka formou nepodmieneného príjmu.

Ich argumentom sú úspory – nahradenie byrokratického zlepenca dávok oveľa priamočiarejšou, predikovateľnejšou a lacnejšou formou vyplácania. Zároveň by malo prísť ku zlepšeniu motivácií nezamestnaných. Znížilo by sa marginálne zdanenie disponibilného príjmu, kvôli ktorému zamestnanie sa znamená niekedy reálne nižší príjem, než aký pôvodne plynul z dávok (na Slovensku však nie).

V tejto argumentácii je ale jeden zásadný problém – ignorujú realitu tvorby politiky v demokratickom systéme. Možnosť prerozdeľovať je základným kameňom moci každého politika. Sotva by sa jej vzdal po zavedení nepodmieneného príjmu. Skôr alebo neskôr by sa na nepodmienený príjem opäť začalo nabaľovať nové kľbko príplatkov, doplatkov, príspevkov, dávok – a na konci dňa by sme mali nazad prekombinovaný svet dávok, ku ktorému by ekonomika navyše niesla na chrbte novú kovadlinu v podobe nepodmieneného príjmu. Toľko spomínané šetrenie pri zjednodušení systému by ani nebolo tak dramatické – prevádzka Sociálnej poisťovne a úradov práce stojí na Slovensku zhruba 250 miliónov ročne. Nie

d'akujeme sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Cena štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred ďakujeme!

<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analyz>

zanedbateľná čiastka, ale pri viac ako 32 miliardovej verejnej správe sa s tým žiadna revolúcia nedá urobiť.

Uvidíme, ako experiment vo Fínsku dopadne. Neverím totiž na zlepšenie motivácií ľudí nepodmieneným príjmom. Rozsiahly sociálny systém v západných štátoch viedol skôr k väčšej pasivite dotknutých ľudí a k mentalite nárokovateľnosti. Príbehy úspešných ľudí sú len veľmi zriedkavo životopismi rentierov od kolísky.

Pohrajme sa trocha s číslami a vypočítajme fiškálny náklad na štyri rôzne modely nepodmieneného príjmu pre slovenskú realitu s dvoma dimenziami. Prvou dimenziou je výška dávky. Jeden scenár je s alternatívou „fínskeho“ modelu, kde dávka tvorí 25% priemernej mzdy v krajine (pre rok 2015). Slovenská verzia by tak mala hodnotu zhruba 220 eur. Niekedy sa však hovorí o podstatne vyšších sumách – takých, ktoré by umožnili „odpúťanie“ od mzdy a úroveň aspoň nižšej strednej triedy. Stanovme si takú sumu na 500 eur. Druhou dimenziou je súbeh s inými dávkami. Môžeme povedať, že nespomenený príjem bude len nadstavbou nad súčasný sociálny systém. Alebo môžeme povedať, že to bude jediná dávka v systéme – žiadne materské, dôchodky, podpora v nezamestnanosti. V takom prípade musíme odrátať náklady na súčasný sociálny systém, čo je na Slovensku zhruba 8,8 miliardy eur. Nepodmienený príjem by dostalo všetkých 5,4 milióna obyvateľov raz mesačne.

	Dávka 220 eur	Dávka 500 eur
Nadstavba systému	14,26 miliardy eur	32,4 miliardy eur
Jediná dávka	5,46 miliardy eur	23,6 miliardy eur

Výdavky verejnej správy v roku 2016 boli 32,2 miliardy eur. Najštedrejší variant by si tak vyžiadala zdvojnásobenie veľkosti verejnej správy, čo by znamenalo zhruba 100% zdanenie. 500-eurový nepodmienený príjem by znamenal zhruba 90% daňovo-odvodové zaťaženie, aj keby to bola len jediná dávka.

Nadstavbová dávka 220 eur by priniesla zhruba 50% nárast daní a odvodov (pre zjednodušenie nerátajme s nárastom dlhu, to by aj tak dlho nefungovalo). Zamestnanci by tak prišli zhruba o 75% svojej superhrubej mzdy, firmy by platili zhruba 33% daň zo zisku, základná DPH by bola 40% a za liter nafty by sme dali zhruba dve eurá.

Najrealistickejšie vyzerá jediná, 220 eurová dávka. Na jej dosiahnutie by napríklad „len“ stačilo zaviesť 40% DPH, alebo 45% firemnú daň (na chvíľu sa tvárme, že by sme okamžite neutekali nakupovať do Česka, ani by neutiekli všetky firmy). Zároveň by to však znamenalo, že napríklad dôchodcovia, alebo invalidi by mali len 220 eur mesačne a nič viac.

Ak chcete ešte počítať, vyradíme z príjemcov deti do 15 rokov. Oстане nám 4,67 milióna príjemcov. Tabuľka potom vyzerá nasledovne:

	Dávka 220 eur	Dávka 500 eur
Nadstavba systému	12,33 miliardy eur	28,02 miliardy eur
Jediná dávka	3,53 miliardy eur	19,22 miliardy eur

Aj tá najmenej štedrá verzia by znamenala 39% korporátnu daň, alebo 33% DPH. A v tomto svete by bolo 220 eur jediným mesačným príjmom nielen pre dôchodcu, ale napríklad aj slobodnú mamičku...

Myšlienku nepodmieneného príjmu však netreba spláchnuť, ale skúsiť z nej povyberať to najlepšie. Sociálny systém potrebuje zmeny. Nezamestnaní by mali mať možnosť privyrobiť si a udržať kontakt s trhom práce. Aj súbeh dávok a mzdy je rozumný, pretože skok z dávok na mzdu môže byť skutočne demotivačný. Zásluhovosť štátneho penzijného systému budúcich dôchodcov oberá o peniaze počas pracovného života a nepodmienený „dôchodcovský“ príjem je rozumná náhrada.

Na konci sa dostaneme ku kľúčovej ideologickej otázke: je sociálny systém pre pomoc najsľabším, alebo by sa v ňom mal automaticky nachádzať každý jeden človek? Ak chcete to prvé, tak nemôžete len prekladať peniaze z ľavého vrečka do pravého, musí v istom momente prísť k testovaniu príjmov a majetku. Ak to druhé, nepodmienený príjem môže byť pre vás. Vtedy sa ale bojím, že nebude trampolínou, ale klieťkou.

Hospodárske noviny, 9.1.2016

Plytvanie

oDoprave

V každej učebnici ekonómie sa dočítate, že štát by mal robiť len to, čo nedokáže súkromný sektor. Zrkadlo tejto ekonomickej poučky najnovšie nastavilo Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky, ktoré prišlo s novým projektom oDoprave. info. Ide o informačný web, ktorého úlohou je uľahčiť občanom cestovanie, pomôcť zorientovať sa v aktuálnej situácii v doprave, ušetriť im čas a zvýšiť ich bezpečnosť. A to či už cestujete autom, bicyklom alebo peši. Na webe nájdete aj mobilné aplikácie podporujúce Android a iOS.

Ministerstvo za tento projekt zaplatilo viac ako 14 mil. eur a momentálne sa o jeho prevádzku stará 40 ľudí, na ktorých mzdy a prevádzku systému pôjde ročne asi 1,5 mil. eur. Aj napriek tomu odborníci a špecializované internetové portály kritizujú mnohé nedostatky štátneho webu a mobilných aplikácií. Sťažujú sa napr. na nepresné a zdĺhavé načítavanie podkladov, absenciu pokynov pre navigovanie a menšie zapojenie vodičov do zdieľania informácií. Tieto nedostatky ešte viac vyniknú, keď porovnáme tento štátny start-up s rokmi testovanými a vylepšovanými súkromnými

alternatívami ako je napr. Waze od spoločnosti Google.

Hlavným problémom však je samotný nápad mňať zdroje daňových poplatníkov za ponúkajú služieb, ktoré už úspešne ponúkajú súkromné spoločnosti. Ide tak o ukážkový príklad plytvania verejnými zdrojmi. Akákoľvek verejná investícia by totižto mala skúmať nie len pridanú hodnotu tej-ktorej investície, ale aj jej alternatívy. V tomto prípade bolo zďaleka najvýhodnejšou alternatívou nechať dopravný servis na už existujúcich súkromných poskytovateľov služieb.

Politika trhu práce zvyšuje nezamestnanosť

Róbert Chovanculiak

Štát používa neefektívne nástroje na tvorbu pracovných miest. Najefektívnejšia forma tvorby zamestnanosti je v prvom rade jej nebrániť odvodmi a reguláciami.

Koľko by ste boli ako volič ochotný zaplatiť za špeciálny program, ktorý pomôže nezamestnanému nájsť si prácu? Tisíc eur? Dvetisíc eur? V zásade ide o jednoduchú

matematiku. Nezamestnaný človek štát niečo stojí (dávky v hmotnej núdzi, zdravotné poistenie), plus strácajú sa jeho pracovné návyky a naopak zamestnaný človek platí dane a vytvára hodnoty.

Možno by ste tak boli ochotný zaplatiť aj 4000 eur. Samozrejme, žiadny program nemá stopercentnú úspešnosť. Niekedy sa

nepodari človeka zamestnať. Preto ďalej budeme hovoriť o nákladoch na skutočne zamestnaného, čo zohľadňuje aj úspešnosť programu pri zamestnávaní človeka, a nie iba cenu tohto programu.

Čo by ste povedali, keby štát dotoval program s názvom „podpora miestnej a regionálnej zamestnanosti“ a jeho náklady na jedného

skutočného zamestnaného boli vo výške takmer 30-tisíc eur?

Predražené nástroje

Jednou s možností ako porovnávať nástroje na tvorbu pracovných miest je hodnotenie ich návratnosti. Koľko trvá, kým sa vrátia štátu prostriedky, ktoré investoval do jedného úspešného kandidáta v programe. Vyššie uvedená podpora zamestnanosti má návratnosť 19 rokov. Úplné šialenstvo? V skutočnosti ide o existujúci program v rámci aktívnych opatrení trhu práce, na ktorý ide navyše viac ako 12 % celkových výdavkov tohto balíčka.

Druhým najdrahším adeptom je podpora mladých do 29 rokov v súkromnom sektore, na ktorú ide 19 % výdavkov a náklady na jedného skutočného zamestnaného sú vo výške 12 485 eur. Návratnosť osem rokov. O niečo lacnejšie vychádza obdobný program zameraný na verejný sektor.

Azda nikto nepochybuje, že ide o extrémne predražené nástroje pomoci nezamestnaným. Namiesto podpory miestnej a regionálnej zamestnanosti by mohol štát platiť 25 mesiacov človeku priemernú mzdu 900 eur. To nie je podpora

zamestnanosti, to je (drahé) kupovanie si zamestnanosti.

Čarovanie s číslami

Môže však byť ešte horšie. Existuje totiž nástroj, ktorým si štát kupuje NEzamestnanosť. Podľa výpočtov Inštitútu finančnej politiky majú aktivačné práce negatívny vplyv na pravdepodobnosť, že si uchádzač nájde prácu.

Aktivačné práce sú nástrojom generujúcim nezamestnanosť. Okrem toho, že ide o klasický príklad nezamýšľaných dôsledkov verejných politík, ide aj o zaujímavú informáciu z pohľadu štatistík nezamestnanosti.

Aktivačné práce sú de facto sociálna pomoc – už sa nemôžeme tváriť, že ich úlohou je pomôcť ľuďom získať pracovné návyky a nájsť si prácu. Dnes sú však ľudia na aktivačných prácach vylúčení zo štatistík miery nezamestnanosti. Ak ich tam započítame, tak sa úžasná miera nezamestnanosti pod úrovňou 10 percent prehupne na menej oslavnú mieru nezamestnanosti na úrovni 12 percent.

Najefektívnejšia forma tvorby zamestnanosti je v prvom rade jej nebrániť odvodmi a reguláciami. To inými slovami znamená nemať Zákoník práce, ktorý bol napísaný pre veľké nadnárodné firmy a najviac negatívne dopadá na malých zamestnávateľov, a nezvyšovať minimálnu mzdu, ktorá predstavuje v chudobných regiónoch prekážku zamestnania.

Plus znižovať daňovo-odvodové zaťaženie práce. Napríklad odvodová odpočítateľná položka dnes stojí na jedného zamestnaného s minimálnou mzdou ani nie 500 eur ročne. Neporovnateľne menej oproti iným aktívnym nástrojom politiky práce.

SME, 11.1.2016

Keď minimálna mzda dobehne ministra práce

Radovan Ďurana

Je to dobre vymyslené: s rastom minimálnej mzdy pre šičku musíte zdvihnúť mzdu aj jej šéfkke, aj šéfkinej nadriadenej.

Esbéeskári, čašníci, šičky a lesnícke práce. Čo majú tieto práce spoločné, okrem toho, že nevyžadujú maturitu? Sú to ekonomické činnosti, kde je nižšia priemerná mzda, akú vykazujú pobytové zariadenia v sociálnom sektore. Poštári či poľnohospodári berú viac. Do priemernej mzdy 706 eur v sociálnych službách sú započítané aj platy vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov či zdravotných sestier. Je to o 143 eur menej, ako je priemerná mzda v sektore vďelávania.

Kto zaplatí zvýšenie miezd?

Nie je to jediný „tromf“ sociálneho sektora. Ďalší prím patrí pracovníkom v sociálnych službách, ktoré sa poskytujú ambulantne, v domácnosti alebo v teréne. Pracovníci so základným vzdelaním mali v roku 2015 priemernú mzdu 332 eur, čo je menej ako povolená minimálna mzda.

Snáď je to štatistický fenomén, spôsobený výkazníctvom a prácou na menší počet hodín na dohodu. Koniec koncov aj v sociálnych službách musí byť mzda minimálne taká vysoká, ako určuje zákoník práce.

A preto aj čerstvo vyštudovaný absolvent s diplomom so špecializáciou na sociálnu prácu dostane tabuľkový plat vo verejnej správe vyšší ako základnú minimálnu mzdu. Dostane konkrétne 476 eur. Mzdovým

účtovníckam zo súkromného sektora pri tomto čísle okamžite vystrelí ruka so slovami: To predsa nie je možné! Verejnosť totiž obyčajne netuší, že minimálna mzda nie je len jedno číslo známe z médií, ale je to tabuľka 6 stupňov, ktorá určuje minimálne mzdy pre všetky typy pracovných miest. Od najmenej náročných upratovacích prác až po generálnych riaditeľov. Najnižší stupeň je definovaný ako výkon pomocných, prípravných alebo manipulačných prác podľa presných postupov a pokynov. Druhý stupeň je náročnejší o istú hmotnú zodpovednosť či jednoduché remeselné práce a minimálne mzdové nároky pre tento stupeň začínajú na 486 eur. Vráťme sa preto k otázke, ako je možné, že človek zodpovedný za sociálnu prácu na pracovnom mieste požadujúcom VŠ titul má priznanú mzdu na úrovni jednoduchých manipulačných prác?

Platy vo verejnom sektore majú v zákone stanovenú výnimku. Pásma minimálnej mzdy tu neplatia. Existuje klasifikácia miezd, ktorá určuje tarify, stupne, kategórie pre každú pracovnú pozíciu. Keď štát nastaví tabuľky dostatočne nízko, tak sa stane, že v sociálnom sektore sa pracuje za vysoko podpriemerné mzdy. Tabuľkový plat opatrovateľa presiahne dnešnú minimálnu mzdu až po 24 rokoch praxe, dovtedy musí dostávať odmeny na dorovnanie do minimálnej mzdy. Jednoduchý spôsob, ako dostať 25 000 opatrovateľiek do Rakúska, a ako sa nepripraviť na demograficky dané

starnutie populácie.

Pritom aj keď minimálna mzda vzrastie od nového roku o 30 eur, náš absolvent viac peňazí nedostane, pretože 476 eur je stále viac ako 435 eur. Je to dobre vymyslené. S rastom minimálnej mzdy pre šičku musíte zdvihnúť mzdu aj jej šéfkke, aj šéfkinej nadriadenej. Mzdový balík v súkromnom sektore narastie naprieč mzdovým spektrom. Vo verejnom sektore hlavne naspodku, čím dochádza k nežiaducej nivelizácii miezd. Tým sa však dostávame k ďalšej otázke. Kto zvýšenie miezd, dodatočných 47 eur mzdových nákladov na opatrovateľa, zaplatí?

No nie je to jednoduché?

Minister práce Richter odmietol kasičku otvoriť. Napríklad finančný príspevok štátu na jedného klienta v domove pre seniorov je nezmenený od roku 2012. Rovnakých 320 eur sa vypláca bez ohľadu na skutočnosť, že minimálna mzda vzrástla z 327 eur na 405 eur a v tom istom období inflácia potlačila nahor výdavky na prevádzku. Vyššie náklady sociálnych zariadení uhradia klienti v platbách za poskytnuté služby alebo na ne doplatia vo forme nižšej kvality služieb (v poradovníku je viac ako 3000 dôchodcov). Presne tak isto, ako zákazníci v súkromnom sektore musia doplatiť rast nákladov zamestnávateľov. Uznajte, nie je jednoduché postaviť sa pred kamery a pochváliť sa zvýšením minimálnej mzdy?

Denník N, 28.12.2016

Mýty o primitívnom komunizme

Mike Reid

Všetci moji študenti sa navzájom vyhľadovali na smrť. Opäť. Toto sa naučili: dnešná štedrosť je spôsob šetrenia na zajtra. Stali sa obeťami stroskotania lietadla na opustenom ostrove. Vedeli, že tam budú uväznení dlhé mesiace a ich jedinou potravou bude veľká, ale ťažko dolapiteľná ryba v mori. Keď jeden z mojich študentov dokázal rybu chytiť, zjedol z nej najviac ako mohol, a zvyšok si skryl pod kamene vedľa pláže. Ostatní študenti, menej úspešní rybári, vyhľadovali na smrť takmer okamžite.

Spočiatku úspešný rybár sa ocitol na ostrove sám. Bez chladničky mu ním ukryté jedlo rýchlo zhnulo. A keď sa znova odvážil niečo uloviť, mal smolu a poprhli ho smrtiacou medúzou. Keďže sa nemal kto o neho postarať, zahynul tiež.

Každý rok hrám túto hru so svojimi študentmi. Stoly, reprezentujúce ostrov, usporiadame do veľkého štvorca, centy nám slúžia ako rýchlo sa kaziace rybie filety a kocky náhodne predpovedajú úspech alebo neúspech rybárov. (Ak sa študent rozhodne, že nebude rybáriť, nemá šancu chytiť rybu, no zároveň ani neriskuje poprhlieť jedovatou medúzou).

„Primitívny komunizmus“

Hrávame túto hru pri analýze slávnej štúdie o kultúre lovcov a zberačov - Ju/'hoansi. Pred koloniálnymi zásahmi 20. storočia, väčšina Ju/'hoansi žili v malých kočovných skupinách v púšti Kalahari, muži lovili lukmi a šípmi, ženy zbierali orechy, bobule a korenky vykopávali palicami a nosnými šerpami. Každý rok počas diskusií, ktoré nasledujú po krátkom čítaní o tejto kultúre, moji študenti poznamenávajú s úžasom, že zakaždým, keď Ju/'Hoan muž alebo žena nájde jedlo, štedro ho zdieľa s komunitou.

Toto správanie sa zdá byť dôležitým dôvodom na to, prečo Richard B. Lee, najprominentnejší antropológ, opisuje kultúru Ju/'hoansi ako „primitívny komunizmus“ v marxistickom zmysle. A tak isto mnohí z mojich študentov majú tie isté myšlienky o tom, ako Ju/'hoansi zdieľajú dobrovoľne svoje jedlo medzi sebou, pretože sú nejakým spôsobom dobročinnjší, prirodzenejší alebo morálnejší ako my.

Niekedy študent poznamená: „To je ako socializmus, že?“ Tak som si chcel zahrať túto malú hru hladovania, aby som vyviedol svojich študentov z omylu romantických predstáv o ušľachtilých komunistických divochoch v africkej púšti.

Vždy sa pýtam, že čo by sa stalo, keby sa banda chamtivých a sebeckých ľudí ako my ocitla v rovnakej ekonomickej situácii akej čelí Ju/'hoansi?

Ekonomické obmedzenia kočovného života

Kočovní lovcia a zberači ako Ju/'hoansi majú neistý príjem jedla, ktoré musia hľadať deň čo deň, z týždňa na týždeň. Väčšinou sú to majstrovskí stopári a zberači. Ale bez ohľadu na to, aký zdatný ste, keď sa usilujete dostať žirafu lukom a šípmi počas behu, tá niekedy jednoducho ujde. Okrem toho, pre kočovných hľadačov potravy je ťažké uchovávať potraviny alebo iné formy materiálneho bohatstva. V skutočnosti Ju/'hoansi majú ešte menší sklon skladovať jedlo než mnoho iných kočovných lovcov a zberačov. Možno vedia, že aj keď môžu sušiť mäso počas niekoľkých mesiacov, náhla silná búrka môže zničiť všetky ich zásoby. A pretože počas roka neustále cestujú k novým riečnym korytám a potravinovým zdrojom, ako hovorí Lee, „bolo by číre bláznovstvo nahromadiť viac statkov, než dokážu uniesť, keď sa skupina hýbe.“

Takže, ak by sme sa opýtali Ju/'Hoan muža ráno, že čo bude jesť večer, úprimne by odpovedal: „Neviem, ešte som to nechytal.“

Kultúrne dedičstvo a ľudské prežitie

Každý rok sa počas tejto hry stanú tieto dve veci:

1. Úspešní rybári imitujú Ju/'hoansi. Rozdávajú nadbytok svojho jedla dobrovoľne, začínajúc svojimi priateľmi alebo najbližšími susedmi pri hracom stole.
2. Študenti sa hromadne vyhľadujú na smrť. Moji študenti majú tendenciu ísť do hry s idealistickým pohľadom na Ju/'hoansi ako nezištných a altruistických ľudí. Majú tendenciu hru ukončiť uvedomujúc si, že aj keby boli tí najchamtivejší, najsebeckejší nomádski lovcia a zberači na svete, ich najlepším činom by aj tak bolo zdieľať jedlo so svojimi susedmi.

Keďže nomádski lovcia a zberači majú ťažkosti s uschovaním fyzického kapitálu, hlavne jedla, ich reakciou od kultúry ku kultúre je jeho premena na ľudský kapitál tým, že ho zdieľajú so svojim priateľmi, príbuznými a susedmi. Rovnako ako moji študenti, Ju / ,hoansi muži a ženy sú v pokušení hromadiť svoje vlastné bohatstvo. V skutočnosti, starší z radov Ju / ,hoansi

často nariekajú, že veľkoryso rozdávali celý život a teraz by si radi nechali aj niečo pre seba. Ale Ju/'hoansi majú tiež masívny súbor výmenných rituálov, konverzačných návykov, a dokonca aj žarty, ktoré používajú na posilnenie vlastnej trpezlivosti a mierumilovné presvedčenie „prospechárov“. Tieto spôsoby správania predstavujú tisícročné dedičstvo spontánneho poriadku kultúrneho vývoja v súlade s ekonomickými podmienkami, v ktorých sa krátkodobá chamtivosť rovná hlúposti.

Čo robí Ju/'hoansi nesebeckou, alebo komunistickou, alebo morálne nad nami nadradenou, je ich prastará kultúrna adaptácia na skutočnosť, že pre každého jednotlivca v ich situácii, je najlepšou stratégiou do budúcnosti rozsiahle delenie sa s ostatnými v súčasnosti.

Kultúra a trhy

Vo veľmi rozdielnych ekonomických a technologických podmienkach industrializovaného Západu, máme svoje vlastné nepriame metódy, ktorými sú naše sebecké túžby vedené k spoločenskej prosperite. Na trhu urobí každý z nás to najlepšie pre svoju budúcnosť, ak bude pomáhať ostatným cudzincom cez dobrovoľnú výmenu za trhovú cenu.

Fungoval by tento istý systém aj pre lovcov a zberačov? Ak by sa skupina Ju/'hoansi v 19. storočí vybavená palicami na kopanie, lukmi a šípmi pokúsila o etiku moderného „sebeckého“ trhu, mnohí z nich by umreli hladom skôr, než by poznali svoj omyl a začali by znovu pretvárať kultúru vhodnejšiu pre ich ekologické a technologické možnosti.

Čo však funguje pre Ju/'hoansi, môže byť devastačné pre nás. Ak by sme sa v dnešnej trhovej spoločnosti, zloženej z prevažne vzájomne sa nepoznajúcich ľudí, pokúsili praktizovať etiku rozmarného zdieľania a falošnej skromnosti – alebo ešte horšie, násilne presadzovali takúto politiku prostredníctvom vládnych politík – dovedli by sme celú našu spoločnosť do biedy a chaosu. Ekonomická stratégia Ju/'hoansi funguje iba pre ľudí v Ju/'hoansi situácii. Naše bohatstvo a náš spoločenský poriadok je založený na úsporách a investíciách – a na využívaní našich zdrojov v prospech cudzincov vďaka trhovej výmene.

Originál článku bol zverejnený na FEE - Foundation for economic education.

Pre INESS preložila Natália Hlaváčová

iness.sk, 21.12.2016

INESS na CEEC 2016

Analytik INESS Martin Vlachynský sa 1. decembra 2016 zúčastnil SET Plan 2016 - Central European Energy Conference (CEEC) ako komentátor.

Témou dinner session bola Medzinárodná konkurencieschopnosť európskych technológií v energetike.

Pro/Anti Market

PRO MARKET

Jedna vyhratá bitka o vodu

Čo je vzácnejšie? Fľaša čistej vody, alebo diamant? Odpoveď závisí od toho, či sa práve prechádzate medzi regálmi v supermarkete, alebo už tri dni blúдите po Sahare. História vody ako obmedzeného zdroja je stará ako agrárna civilizácia sama. Ako s každým obmedzeným zdrojom, aj tu prichádzajú konflikty o jej vlastníctvo. V poslednej dekáde ich vnímame o niečo intenzívnejšie.

V roku 2006 vypuklo v oblasti tzv. „úrodného polmesiacu“ (Mezopotámia a Levant) najväčšie sucho za posledné 4 dekády, ktoré trvalo až do roku 2011. V Sýrii toto sucho spôsobilo presuny obrovského počtu schudobnených farmárov do miest, čo následne viedlo ku konfliktom a bolo jedným z podnetov súčasnej občianskej vojny.

Na základnej škole sme sa učili, že voda tvorí viac ako 70% povrchu planéty. Problémom nie je obmedzené množstvo „prírodnej vody“, teda kombinácie dvoch vodíkov a kyslíka. Problémom je nedostatok vody ako spoločenského produktu - teda obmedzené množstvo vody s danou kvalitou (pitnou, alebo závlahovou) na konkrétnom mieste a v konkrétnom čase. Tento nedostatok je priamo ovplyvnený najmä kvalitou ekonomiky danej krajiny.

Suchom bol podobne ako Sýria zasiahnutý aj susedný Izrael. Niektorí ho označili za najhoršie sucho v oblasti za 900 rokov. Galilejské jazero v dostalo na absolútnu hranicu prečerpania, za ktorou by bolo nezvratne kontaminované soľou. Voda bola na prídel a Izraelské poľnohospodárstvo utrpelo veľké straty.

Rýchly presun do roku 2017. Dnes je Izrael vodnou veľmocou v regióne, jediná krajina, ktorá má nadbytok vody. Stal sa zázrak? Nie, zaúčinkovala zmena správania a vedecko-technický pokrok. Tou zmenou správania bola celonárodná kampaň výmeny vodu spotrebúvajúcich zariadení za účinnejšie a prebudovanie systému čističiek vody. Vďaka tomu sa znova využíva 86% použitej vody z domácností a firiem, väčšinou v závlahových systémoch. Najviac na svete, druhé Španielsko opätovne využíva 19% spotrebovanej vody.

Izrael behom desiatich rokov postavil štyri odsolovacie zariadenia. Posledné z nich, zariadenie Sorek, je najväčším na svete a zabezpečuje pätinu pitnej vody v Izraeli. Odsolovanie celkovo poskytuje polovicu potrebnej vody pre krajinu. Odsolovanie vody nie je nič nové, no donedávna to bol veľmi nákladný proces. Vďaka aplikovaniu niekoľkých inovácií, ako je filtrovanie mikroorganizmov, ktoré zanášali membrány reverznej osmózy, sa ho podarilo významne zefektívniť. Sorek stál 500 miliónov dolárov – toľko, čo bude stáť 11 kilometrov diaľnice pri Žiline. Na Slovensku kubík vody stojí domácnosť okolo jedného eura, v Londýne dve. Kubík pitnej vody zo Sorek-u sa predáva za 55 centov (treba ešte prirátavať náklady na dopravu potrubím do domácností).

V silách človeka je manažovať aj na prvý pohľad neriešiteľné katastrofy. No každé dlhodobé riešenie potrebuje stáť na chrbte pevnej ekonomiky, kde je sloboda konať inovatívne, miesto násilia sa premýšľa nad spoluprácou a investori majú v spoločnosti rešpektovaný rolu.

ANTI MARKET

Hotovosť je opäť pod paľbou

Nad „dobou cashu“ sa zmráka po celom svete. Najskôr na jar oznámila ECB, že do roku 2018 končí s produkciou 500-eurovej bankovky. Údajne preto, že bankovka pomáha v „nelegálnych aktivitách“. Či medzi nelegálne aktivity patrí aj snaha uchrániť svoj majetok pred problémami finančného sektora banka nespresnila. Americké doláre s denomináciami 1000 a viac dolárov opustili trh už pred pol storočím (ostávajú platné, ale kolujú už len v rukách zberateľov). Kanada zastavila výrobu „tisícok“ pred niekoľkými rokmi, Singapur stopol „desaťtisícok“ (hodnota skoro 7 000 eur!) pred dvoma rokmi a tak posledným mohykánom veľkých bankoviek ostávajú singapurská (Singapur manažuje aj maličkú brunejskú menu 1:1) a švajčiarska „tisíčka“. Austrália v novembri dokonca oznámila, že zvažuje ukončiť výrobu 100-dolárovky. Zo Švédska opakovane tento rok prichádzali hlasy, že krajina je pripravená prejsť na bezhotovostnú ekonomiku.

Ak nepristanú na účtoch v bankách, zrušené

bankovky ďalej fungujú v obeh. To v takej Indii sa do toho pustili v Novembri zhurta. Tamojší štátny monopolný producent peňazí 1,3 miliardy ľudí nečakane zo dňa na deň zrušil platnosť 1000 (cca 14 eur) a 500 rupiových bankoviek, ktoré tvoria väčšinu hodnoty (86%) tamjšej hotovosti. Bez preukázania pôvodu (čo nie je jednoduché v krajine, kde väčšina ľudí funguje v šedej ekonomike) bolo možné zmeniť v krátkom čase len asi 55 eur hodnoty bankoviek. Šestina ľudstva na niekoľko dní prestala normálne fungovať a rýchlo sa snažila vyšmeliť zneplatnené bankovky preč. Nekonečné rady v bankách, šarvátky, rabovanie a milióny ľudí, ktorí prišli o peniaze. Ak vám to pripomína komunistické Československo v roku 1953, rozmyšľajte správne.

Finále katastrofálneho roka pre hotovosť sa odohralo vo Venezuele. Krajina, ktorá sa stala laboratóriom zlých ekonomických politik a v posledných rokoch zažila asi všetky ekonomické katastrofy, ktoré sa dajú predstaviť, sa rozhodla zneplatniť bankovky najvyššej hodnoty 100 bolívarov. Okrem iného aj preto, že vďaka hyperinflácii má táto „najvyššia“ bankovka hodnotu asi tri eurocenty. Revolučná republika síce bankovku zakázala, ale akosi nestihla dodať jej nové náhrady (s denomináciou po 10 000 bolívarov). Nižšie denominácie sa behom pár hodín v bankách minuli a krajinu zase raz na pár dní zachvátili nepokoje, keď zúfalí obyvatelia nevedeli, čo majú s plnými peňaženkami neplatných papierov robiť.

Nedajte si nahovoriť, že „doba cashu“ je vhodná len pre drogových dílerov a daňových špekulantov. Zasiť životné úspory do matraca je samozrejme hlúposť. Ale hotovosť má významnú bezpečnostnú funkciu v životnom plánovaní každého jednotlivca. Prenesením celého svojho finančného života do banky nad ním prakticky stráca plnú kontrolu. Peniaze v banke nikdy nemáte uložené, vždy jej ich len požičiavate. Ste jej veriteľom. Bezhotovostná ekonomika vám nedáva možnosť vystúpiť ani len s časťou svojich finančných aktív z rizika kolapsu konkrétnej banky, či celého bankového systému. Pred monetárnymi experimentami sa nebude dať ujsť a vaše súkromie bude v rukách iných.

INESS Publikácie

Cieľom publikácie **Menej regulácie, viac reputácie** je ukázať verejnosti aj všetkým relevantným osobám, že v odvetviach zdieľanej ekonomiky nečelíme binárnej voľbe medzi verejnou a žiadnou reguláciou. Ale že existuje aj tretia možnosť – súkromná regulácia.

A prečo vlastne, pán minister, chcete zvyšovať dane? Slovensko v období 2007-2014 zaznamenalo najvyššie rasty príjmov aj výdavkov verejnej správy. Napriek tomu chuť po peňaženkách daňovníkov vládu neopúšťa. V publikácii prehľadne mapujeme vývoj verejných financií za poslednú dekádu a porovnávame ho s ostatnými európskymi štátmi.

Gastrolístky ujedajú zamestnancom z obeda. Publikácia rozoberá problematiku gastrolístkov a gastrofiriem, ktoré ich ponúkajú do obehu. Analýza vyslovuje dve kľúčové otázky: prečo majú slovenskí zamestnanci platiť výše 6% maržu za službu niekoľkým gastrofirmám, a prečo slovenskí zákonodarcovia nie sú ochotní umožniť zvýšenie čistej mzdy zamestnancom vyplácaním príspevku na stravu rovno do výplaty?

INESS Knihy

MARTIN ŠTEFANKO: EKONÓMIA SLOBODY

E-kniha popisuje základné myšlienky rakúskej školy ekonómie a ich aplikácie. Rakúska škola dávno pred kolapsom komunizmu popisala problémy socialistického ekonomického plánovania a jej dnešní predstavitelia úspešne predpovedali finančnú krízu.

JURAJ KARPIŠ: EKONOMICKÝ VÝZNAM ZLATA AKO KOMODITY S MONETÁRNYM DOPYTOM

Prečo rástla cena zlata posledné desaťročie? Možno považovať zlato za peniaze? Je zlato v bubline? Odpovede aj na tieto otázky hľadáme v publikácii Ekonomický význam zlata ako komodity s monetárnym dopytom.

PHILIPP BAGUS: TRAGÉDIA EURA

Politický projekt euro má vážne problémy. Zdá sa, že Friedmanova kľatba sa začala naplňať. Bestseller nemeckého ekonóma Philippa Bagusa v slovenskom vydaní TRIM Broker a INESS.

INESS na tému

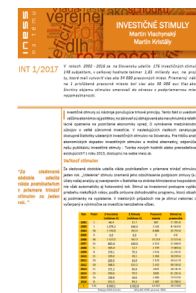

Ekonómovia a analytici nedokážu vyberať cieľe za politikov. Ekonomovia však môžu pomôcť politikom zvoliť vhodné prostriedky na naplnenie ich cieľov. Viac si môžete prečítať v INESS na tému: **Skutočná pomoc regiónom** ([link](#)).

Dokáže crowdfunding nahradiť štát? ([link](#))

Číslo venované ekonomickým a spoločenským efektom crowdfundingu. Ten dnes ukazuje, že ľudia sa vedú dobrovoľne poskladať na verejné služby. Nemusia sa tak spoliehať na politikov, že vyriešia ich problémy.

V INT **Investičné stimuly** ([link](#)) analyzujeme stimuly udelené v rokoch 2002 - 2016. Za toto obdobie sa udelilo 176 investičných stimulov 148 subjektom v celkovej hodnote takmer 1,65 miliardy eur. Tieto projekty mali vytvoriť 54 407 pracovných miest.

Kniha **Zlé peniaze** od autora **Juraja Karpiša** hľadá príčiny a opisuje priebeh krízy. Odpovedá na otázku, prečo sa ešte neskončila. Je písaná pre verejnosť s cieľom vysvetliť krízové ekonomické javy alternatívnym spôsobom. Súčasťou tohto sprievodcu krízou je popis dosahov krízy na životy bežných ľudí a príklady, ako sa s nimi možno vyrovnávať.

Kniha sa už krátko po vydaní stala bestsellerom. Môžete si ju zakúpiť cez stránku **zlepeniaze.eu**, prípadne vo vašom kníhkupectve.

Všetky publikácie a Policy Notes si môžete zdarma stiahnuť na stránke iness.sk v sekcii Publikácie.

Knihy je možné zakúpiť osobne v kancelárii INESS (okrem e-knží) alebo na dobierku objednávkou cez sekciu Knihy na stránke iness.sk.